

ФАСИЛІТАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДЛЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Куценко Олена

Науковий керівник: кандидат пед. наук, доцент Пуляк О.В.

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна*

У статті розглянуто фасилітаційний підхід як ефективну педагогічну технологію організації проєктної діяльності на уроках технологій. Автор акцентує увагу на значущості формування фасилітаційних навичок учнів – комунікації, колаборації, саморегуляції та самоконтролю – у процесі групової роботи. Показано, що фасилітатор виступає не як носій знань, а як модератор і координатор, який створює умови для активної взаємодії, розвитку критичного мислення та демократичної культури. Охарактеризовано три основні формати фасилітаційної взаємодії (пасивний, активний, інтерактивний), їхні особливості та роль учителя. Наголошено на важливості створення безпечного освітнього середовища, що забезпечує психологічний комфорт і довіру між учасниками. Зроблено висновок, що фасилітаційний підхід є не лише методикою, а способом мислення, який сприяє продуктивній командній роботі та формуванню м'яких навичок учнів у сучасній школі.

Ключові слова: фасилітація, уроки технологій, фасилітаційні навички учнів, вчитель технологій.

Facilitation approach for project activities in technology lessons

O. Kutsenko

Scientific supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Puliak O.V.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Kropyvnytsky, Ukraine

The article examines the facilitation approach as an effective pedagogical technology for organizing project activities in technology lessons. The author emphasizes the importance of developing students' facilitation skills—communication, collaboration, self-regulation, and self-control—within group work. It is shown that the facilitator acts not as a transmitter of knowledge but as a moderator and coordinator who creates conditions for active interaction, critical thinking, and democratic culture. Three main formats of facilitation interaction (passive, active, and interactive) are characterized, along with their specific features and the teacher's role. The article highlights the importance of creating a safe educational environment that ensures psychological comfort and trust

among participants. It concludes that the facilitation approach is not merely a set of methods but a way of thinking that fosters productive teamwork and the development of students' soft skills in modern schooling.

Key words: facilitation, technology lessons, student facilitation skills, technology teacher.

Постановка проблеми. У сучасній педагогіці фасилітація розглядається як технологія організації освітнього процесу, що сприяє розвитку м'яких навичок учнів. Вона дозволяє переосмислити традиційну модель навчання, в якій учитель виступає єдиним джерелом знань, і перейти до формату, де учні є активними учасниками освітнього процесу, здатними самостійно формувати ідеї, ухвалювати рішення та нести відповідальність за результат. Особливо актуальною фасилітація є на уроках технологій, які за своєю природою передбачають практичну діяльність, проєктне мислення, співпрацю та міжпредметну інтеграцію [6].

Аналіз досліджень і публікацій. Огляд сучасних наукових праць і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми впровадження фасилітаційного підходу в освітні технології, засвідчив його широке поширення у вітчизняних дослідженнях (В. Андрущенко, Л. Багрій, В. Бобрицька, Г. Каніщенко, В. Конащук, О. Буйницька, Л. Лебедик, С. Волощук, В. Лобода, В. Галузяк, О. Пометун, О. Раті, М. Сметанський, Ю. Сурмін, С. Тихолаз, В. Шахов та ін.). Вивчення наукової літератури з означеної проблематики виявив недостатність наукових розвідок, спрямованих на формування фасилітаційних навичок учнів саме в контексті уроків технологій, що підтверджує актуальність і своєчасність обраного напрямку наукового пошуку.

Мета статті полягає в розкритті значущості та можливостях фасилітаційного підходу як важливого інструменту виконання групових проєктів на уроках технологій.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Сучасна школа перебуває у стані постійних змін, що зумовлені як глобальними викликами, так і потребами національної освітньої системи. Уроки технологій, які поєднують теоретичні знання з практичною діяльністю, є особливо сприятливим середовищем для розвитку навичок співпраці, комунікації та творчого мислення.

У цьому контексті фасилітація постає як ефективна педагогічна техніка, що дозволяє організувати навчальний процес таким чином, щоб кожен учень був активно залучений до роботи, відчував власну значущість і відповідальність за спільний результат.

На відміну від традиційної моделі навчання, де учитель виступає головним джерелом знань, фасилітаційний підхід передбачає роль учителя як модератора, організатора та наставника, який допомагає учням самостійно здобувати знання, формувати висновки та приймати рішення.

Фасилітація визначається як організація процесу колективного розв'язання проблем у групі, який управляється фасилітатором. Це одночасно процес та сукупність навичок, які дозволяють ефективно організувати обговорення проблеми (концепції) із максимальним залученням учасників процесу. [2].

Уроки технологій – це простір, де учні поєднують знання з практикою, створюють вироби, працюють над проектами та вчаться співпраці. Ефективність таких занять залежить від того, як організована взаємодія між учнями та вчителем [1].

Фасилітаційний підхід дозволяє зробити уроки технологій більш живими та продуктивними. Він допомагає учням не просто виконувати інструкції, а активно брати участь у створенні виробів, розвивати комунікативні та критичні навички, вчитися домовлятися й приймати спільні рішення [2].

На основі вивчення наукової літератури, означимо значущість системного впровадження формування фасилітаційних навичок учнів, необхідних при проєктній роботі на уроках технологій, таких як групова робота, комунікація, колаборація, саморегуляція та самоконтроль.

Одним із найбільш значущою, на нашу думку, є *ефективність групової роботи*. Адже, командна діяльність приносить результат лише тоді, коли учасники зосереджуються не тільки на кінцевому продукті, а й на самому процесі взаємодії. Якщо ігнорувати якість співпраці та комунікації всередині групи, ефективність досягнення спільної мети значно знижується. В освітньому процесі відповідальність за якісну організацію групової роботи покладається на вчителя.

Він виступає не лише як носій знань, а й як експерт із комунікації та управління груповою динамікою – тобто фасилітатор. Завдання вчителя полягає у тому, щоб допомогти учням працювати продуктивніше, координувати процес, а зміст наповнення залишати за учасниками [6].

Фасилітатор сприяє тому, щоб група могла чітко формулювати, фіксувати та озвучувати результати спільної проєктної діяльності, а також визначати конкретні кроки для досягнення поставленої мети.

Комунікація належить до ключових навичок майбутнього, які формують основу успішної діяльності.

Під час виконання групових проєктів на уроках технологій роль вчителя полягає не лише в тому, щоб об'єднати учасників, а й у створенні умов для якісної взаємодії між ними. Він має допомогти учням навчитися ефективно спілкуватися, презентувати себе, аргументувати власну позицію та знаходити компроміси.

Опанування комунікативних умінь проявляється у здатності ставити запитання вчителю й іншим учасникам проєкту, відповідати на них, звертатися за уточненнями у випадку непорозумінь, а також чітко й зрозуміло пояснювати власні думки та ідеї [3].

Колаборація – це здатність ефективно діяти в команді проєкту, визначати спільні цілі та знаходити шляхи їх реалізації. Вона передбачає розподіл ролей, відповідальність за власну частину завдання та інтеграцію індивідуальної роботи у загальний результат групи.

До її основних компонентів можна віднести: визначення та прийняття спільних цілей, які є основною для досягнення результату; взаємодії учасників в команді, яка проявляється через прийняття участі в конструктивному дискусії, вмінні домовлятися, координація дій всіх членів команди між собою; відповідального виконання дорученої частини командної роботи, за для отримання якісного спільного результату; ініціативності та самостійності.

Саморегуляція в освітньому процесі означає здатність оволодівати прийомами виконання навчальних завдань так, щоб будь-які зміни умов чи

виникнення труднощів активізували мислення та сприяли самостійному пошуку рішень. Вона структурує освітню діяльність учня, формує навички самостійного виконання роботи.

Це вміння передбачає здатність бачити кінцеву мету, самостійно знаходити оптимальні способи її досягнення та доводити справу до результату. Саморегуляція виховує цілеспрямованість, організованість і здатність контролювати власні дії.

Самоконтроль проявляється у чіткому розумінні власних завдань, усвідомленні ролі в досягненні спільного результату, уважності до кожного кроку, здатності помічати помилки та реально оцінювати власні можливості.

Розглянемо характеристику та особливості фасилітаційної взаємодії на уроках технологій. Така взаємодія може бути трьох основних видів – *пасивна, активна та інтегративна* [7], які мають свої характеристики та особливості використання (табл 1.)

Формат пасивної взаємодії найчастіше застосовується під час лекцій. Основну роль в освітньому процесі відіграє вчитель, який передає інформацію, а здобувачі виступають у ролі слухачів та лише фіксують матеріал.

При такому форматі учителю легше контролювати дисципліну та перебіг заняття, можна охопити значний обсяг інформації та майже відсутній час на індивідуальні відповіді чи практичні завдання.

У випадку активної взаємодії всі учасники перебувають у рівних умовах. Учні не лише слухають, а й активно долучаються до побудови заняття. Такий формат характерний для семінарів і практичних занять. Такий формат має наступні особливості – підвищується залученість, адже учасники усвідомлюють значення власної позиції, забезпечується зворотний зв'язок, що дозволяє коригувати процес навчання, формується відповідальність за зміст заняття та можливість зробити його більш цікавим.

Формат інтерактивної взаємодії передбачає максимальну участь учнів у процесі виконання проєкту, тоді як вчитель здебільшого виконує роль спостерігача чи консультанта. Основна мета – закріплення та узагальнення вже

засвоєного матеріалу. Тут спостерігається активна співпраця всіх учасників, створення спільного продукту, який можна презентувати, майже відсутність нової інформації (акцент на практичному застосуванні знань), глибше засвоєння матеріалу завдяки інтерактивним методам.

Таблиця 1

Класифікація фасилітаційної взаємодії

Тип взаємодії	Характеристика	Особливості	Роль вчителя
Пасивна	Основний акцент на учителів; учні виступають слухачами.	- Легкий контроль дисципліни - Можливість охопити великий обсяг інформації - Мінімум часу на індивідуальні відповіді	Лектор, головна дійова особа
Активна	Учасники беруть участь у побудові заняття, працюють у форматі семінарів чи практичних занять.	- Підвищена залученість - Наявність зворотного зв'язку - Формування відповідальності за зміст заняття	Модератор, організатор дискусії
Інтерактивна	Максимальна участь учнів; вчитель здебільшого спостерігає та коригує процес.	- Активна співпраця всіх учасників - Створення спільного продукту - Закріплення та узагальнення знань	Спостерігач, консультант, коректор

У контексті фасилітаційного підходу до навчання головним завданням вчителя є не оцінювання правильності групового вирішення поставленої проблеми чи завдання, а створення умов для активної участі всіх членів групи проєкту та супровід у процесі пошуку рішень.

Такий формат взаємодії передбачає відмову від авторитарної моделі викладання: учитель не виступає як домінуюча фігура, а радше як фасилітатор – спостерігач і координатор, який сприяє колективному мисленню та взаємодії. У цьому підході відсутній акцент на оцінюванні індивідуальних внесків, натомість пріоритет надається згуртуванню учасників навколо спільної мети та розвитку командної співпраці.

Серед важливих цінностей втілеля–фасилітатора в освітньому процесі на уроках технологій, особливо при реалізації групових проєктів можна виділити наступні м'які навички:

емпатійність – здатність фасилітатора чутливо реагувати на емоційні та когнітивні потреби учасників, формуючи атмосферу психологічного комфорту та довіри, що сприяє відкритій взаємодії;

адаптивність – уміння оперативно реагувати на зміну умов або динаміки групи, гнучко коригуючи хід освітнього процесу відповідно до актуальних потреб учасників, що забезпечує стабільність і результативність групової роботи;

довіра до учасників – переконання фасилітатора у наявності внутрішньої компетентності, досвіду та потенціалу кожного учасника, що дозволяє створити умови для самореалізації як окремих індивідів, так і групи в цілому;

нейтральність – збереження об'єктивної позиції без упередженого ставлення до окремих ідей чи учасників, коли фасилітатор не виконує функцію арбітра, а натомість сприяє відкритому обговоренню, стимулюючи інтелектуальну активність і залученість;

комунікативна компетентність – здатність фасилітатора не лише слухати, а й чути, допомагаючи учасникам чітко формулювати думки, структурувати висловлювання та досягати порозуміння в межах групової дискусії;

лідерство через підтримку – фасилітатор не домінує, а об'єднує учасників навколо спільної мети, мотивує до активної участі та сприяє досягненню узгоджених результатів;

партнерство та співпраця – фасилітатор стимулює розвиток індивідуальних ресурсів учасників, підтримує відповідальність кожного за власні дії та створює безпечне середовище для вільного висловлення думок. Довіра є фундаментом ефективної взаємодії;

безоцінне ставлення до особистості – фасилітатор не оцінює учасників як індивідів, а зосереджується на змісті їхніх ідей, координує групову динаміку,

інтегрує корисні думки та спрямовує колектив до досягнення поставлених цілей [4].

Особливо наголосимо й на важливості створення безпечного простору – фізичного й психологічного. Це особливо важливо в середовищі, де учні можуть боятися помилок або «неправильних» відповідей. Завдання вчителя встановити правила взаємоповаги, підтримувати залучення кожного й доречно реагувати на напругу чи емоції.

Ефективність фасилітаційної взаємодії значною мірою залежить від якісної організації фізичного навчального простору. Просторові умови впливають не лише на комфорт учасників, а й на динаміку комунікації, рівень залученості та продуктивність групової роботи [7].

Наразі *важливо* для створення безпечного освітнього середовища наявність чітких процедур реагування/поведінки на надзвичайні ситуації, евакуації, знання цих процедур усіма працівниками закладу та постійне відпрацювання правил з учнями.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, фасилітаційний підхід – це не набір методик, а спосіб мислення й організації освітньої взаємодії. Вона базується на повазі до групи, довірі, структурі та включеності. Для учителя технологій фасилітаційний підхід може стати потужним інструментом у розв’язанні складних питань, стимулюванні командної роботи, виконання групових проєктів та розвитку демократичної культури в освітньому середовищі.

Список використаної літератури:

1. Абрамова О.В, Пуляк О.В, Використання інтерактивних засобів навчання в освітньому процесі. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад* : зб. наук. праць матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 лютого 2022 р., м. Київ, Національний авіаційний університет. С. 584-689.
2. Використання інструментів фасилітації в освітньому процесі. Освітній портал «На Урок». 2025. URL: <https://naurok.com.ua/learn/vikoristannya-instrumentiv-fasilitaci-v-osvitnomu-procesi-40>

3. Прокопенко І. А. Готовність учителя до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями як психолого-педагогічна проблема. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 68. Том 2. С. 136–141.
4. Проривні рішення: методи фасилітації для ефективної групової роботи, Пепе Нуммі, Київ, Наш Формат, 2023. URL: <https://nashformat.ua/products/proryvnirishennya.-metody-fasylyitatsii-dlya-efektyvnoi-grupovoi-roboty-709506>
5. Рябець Д. Фасилітаційна технологія в підготовці вчителів початкових класів. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Вип. 1. С. 249–251.
6. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі. Сайт “НУШ” URL: <https://nus.org.ua/2020/11/27/shho-take-fasylyitatsiya-i-yak-vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/>
7. Яковенко Ю. Фасилітація як техніка ефективної комунікації у продуктивному навчанні. Інтерактивні інструменти та техніки: практичний poradnik. Харків: ФОП Бровін О.В., 2024. 40 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20098/1/fasylytacia.pdf>

Відомості про автора:

Куценко Олена Олександрівна – студентка II курсу магістратури факультету інформаційних технологій, математики та природничих наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, тел. +380501026654, e-mail: 12072881@cuspu.edu.ua.